

Інна Гриценюк,

Старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,

кандидат педагогічних наук, доцент, м. Київ.

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сталий розвиток професійної освіти і навчання в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів неминуче пов'язується з формуванням підприємницької активності учнівської молоді, з розвитком підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності. Адже саме підприємницька діяльність є найважливішою основою розвитку економіки в нових умовах. Щоб забезпечити країну ефективними, конкурентоспроможними підприємцями і конкурентоспроможною системою підприємництва, цю систему треба створити. Її потрібно виховати, сформувати і зробити її дійсно конкурентоспроможною. Не можна сказати, що підприємництво в Україні знаходиться десь в андеграунді, воно підтримується, причому не тільки декларативно, але й діяльно. За 28 років існування України як незалежної держави неодноразово приймалися різні державні документи щодо підтримки підприємництва, перш всього малого підприємництва. Багато зусиль було направлено на регіональному рівні на те, щоб підприємці відбулися і досить активно працювали.

У зв'язку з вищесказаним формування та розвиток підприємницьких навичок стає найважливішим завданням успішної соціалізації громадян, розвитку країни. На жаль, система професійної освіти відповідає не в повній мірі новому виклику часу. В плані підготовки суб'єктів підприємницької діяльності освіта орієнтується на розробки зарубіжних дослідників, які базуються на чіткому розумінні особистості про те, що вона обов'язково повинна вступати в підприємницькі відносини протягом усього життя якщо не

за бажанням, то в разі потреби. Без чіткої орієнтації в сфері підприємництва успішна соціалізація нині неможлива. В нашій країні десятиліттями формувалася думка про те, що підприємництво - це кримінальний шлях розвитку (тіньова економіка) і тому участь в ній не тільки аморальна, а є й кримінальним злочином. Тому ні населення, ні система освіти виявилися не готові в короткі терміни перебудуватися. На жаль, дослідження українських вчених у цій галузі суперечливі та як наслідок малоефективні. З позицій розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності система освіти повинна сприяти зміні ціннісних орієнтацій, озброїти учнівську молодь стійкими знаннями, вміннями і навичками в галузі підприємництва, мотивувати особистість на цю діяльність. Що вимагає пошуку і впровадження нових підходів в змісті та організації навчально-виховного процесу на всіх рівнях професійної освіти.

На основі аналізу робіт з проблеми підготовки учнівської молоді до участі у підприємницькій діяльності, власного педагогічного досвіду нами виділені завдання, які мають вирішуватися під час реалізації освітнього процесу при використанні компетентнісного підходу. До цих завдань належать - формування і розвиток підприємницької компетентності, адаптаційних здібностей і мотивів до підприємницької діяльності, підприємливості, цілеспрямованості, економічної, правової та інформаційної грамотності, комунікативних якостей, проєктувальних умінь, самостійності, ініціативності й вольових якостей.

Успішне вирішення перерахованих вище завдань базується на організації навчально-виховного процесу на основі такої сукупності принципів: суб'єктності, інтегративності, диференціації, індивідуалізації, гнучкості і рефлексивності.

Відповідно до запропонованої сукупності принципів, виділимо такі механізми розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності.

1. Компетентнісний підхід в організації навчально-виховного процесу, передбачає побудову навчального процесу з позицій розвитку підприємницьких компетенцій, а не просто трансляції певного набору знань умінь і навичок;

2. Спрямованість навчально-виховного процесу на підготовку учнівської молоді до успішного самовизначення і самореалізації;

3. Установка на формування проєктувальних і конструктивних компетенцій, що визначають прогностичні і технологічні якості особистості;

4. Спрямованість на самоосвітню діяльність. Формування мотивів і умінь самоосвітньої діяльності передбачає не тільки успішність діяльності особистості в різних сферах, але і реалізацію положення про необхідність вчитися все життя;

5. Широке використання у підприємницькій підготовці системнодіяльнісного підходу, що забезпечує системне формування якостей підприємця, що визначаються вимогами до нього, на діяльнісній основі;

6. Психологічна підготовка, що базується на дослідженні особистісних якостей учнівської молоді, їх корекції відповідно до цілей освіти.

Під організаційно-педагогічними умовами розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності ми розуміємо: Чіткість мети підготовки та освітніх завдань. Важливо відзначити, що мета і завдання змінюються в залежності від початкового рівня підготовленості учнівської молоді, динаміки їх розвитку; Педагогічне керівництво; Мотивацію на отримання компетенцій в області підприємництва; Мотивацію учнівської молоді на самоосвітню діяльність; Збільшення частки самостійної роботи; Інформованість учнівської молоді про можливі механізми, методи, форми і результати підприємницької підготовки; Різноманіття використовуваних методів і форм підготовки; Послідовна інтенсифікація навчально-виховного процесу; Включення учнів в підприємницьку діяльність; Спрямованість на самоактуалізацію; Використання нових інформаційних технологій та особливо мережі Інтернет;

Готовність педагогічного складу до ефективного розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності; Встановлення партнерських відносин між учнями і педагогами; Оцінка досягнень учнівської молоді на основі різноманітних методик; Облік психологічних особливостей особистості, рівня її орієнтації на підприємницьку діяльність.

При розробці показників сформованості розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності ми використовували дані психолого-педагогічних досліджень в даній області, а також ту обставину, що вимоги до рівня підготовки випускників сучасного ЗП(ПТ)О в області підприємництва фактично є критерієм оцінки (критеріями) цієї підготовки. Ми пропонуємо такі показники сформованості розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності: мотивація на підприємницьку діяльність; вміння вирішувати підприємницькі завдання; вміння самостійно отримувати необхідну інформацію; відповідальність; включеність в підприємницьку діяльність; мобільність; схильність до ризику; вміння керувати людьми; вміння доводити розпочату справу до успішного завершення; вміння чітко організовувати планувати і контролювати хід робіт; здатність встановлювати ділові контакти; рівень економічної та правової підготовки в сфері підприємництва; вміння використовувати інформаційні технології для здійснення підприємницької діяльності; вміння проєктувати підприємницьку діяльність; рівень розвитку індивідуальності в соціальному «Я»; ініціативність; наполегливість.

Отже, підготовка учнівської молоді ЗП(ПТ)О має вестися не з позиції їх орієнтації на трудову діяльність в сфері підприємництва, а з позиції розвитку їх підприємницької компетентності у процесі проєктної діяльності, формування умінь оптимальної поведінки в різних підприємницьких ситуаціях, з якими учень зустрічається протягом усього життя.